

Từ xưa tới nay, sáng tạo là bản năng riêng có của con người và chỉ có con người mới biết sáng tạo trong nhận thức thế giới và cải biến thế giới phục vụ cho lợi ích của mình. Tính sáng tạo của con người trong nhận thức, tìm tòi khám phá chân lý đã giúp ích cho con người và toàn thể giới những tri thức khoa học, nhưng kết luận chính xác về tự nhiên, con người, kinh tế, xã hội... từ đó đưa ra những lý giải khoa học về các hiện tượng của tự nhiên và đời sống của con người. Trong sự nghiệp giáo dục và đào tạo hoạt động sáng tạo của giáo viên và học sinh là vấn đề cực kỳ quan trọng, nó quyết định đến chất lượng hiệu quả của công tác đào tạo và nghiên cứu khoa học và đây cũng là vấn đề được các nhà giáo dục ở VN và các nước trên thế giới đặc biệt quan tâm. Trong lý luận dạy học đại học cũng

coi sự nghiệp giáo dục và đào tạo là quốc sách hàng đầu để chúng ta bước vào thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đúng theo ý tưởng giáo dục của Bác Hồ kính yêu:

Vì lợi ích mười năm trồng cây

Vì lợi ích trăm năm trồng người.

Thấm nhuần quan điểm đó, Nghị quyết trung ương 2 vừa qua đã định hướng chiến lược phát triển giáo dục và đào tạo trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa: đào tạo ra đội ngũ con người có ý thức cộng đồng phát huy tính tích cực cá nhân, làm chủ tri thức khoa học và công nghệ hiện đại, có tư duy sáng tạo, có kỹ năng thực hành giỏi, có tác phong công nghiệp, có tính tổ chức kỷ luật, có sức khỏe là những người kế thừa xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa hồng vừa chuyên như lời căn dặn của Bác Hồ.

Hoạt động sáng tạo của thầy và trò được thể hiện trong các ý tưởng

Trong ý tưởng giáo dục của Lê Quý Đôn, Nguyễn Trường Tộ, Hồ Chủ tịch đều nhấn mạnh tính sáng tạo trong học và hành, lời căn dặn của Bác cho giáo dục và đào tạo: cốt thiết thực, chu đáo, không tham nhiều, cốt để giáo viên và học sinh đều phải sáng tạo trong giảng dạy và học tập nhằm đạt tới hiệu quả cao nhất của dạy học đại học.

Cụ thể hoạt động sáng tạo của người thầy được thể hiện qua một số điểm cốt yếu:

- Chủ động tìm hiểu đặc điểm của lớp học, đối tượng dự học, mong muốn học tập của học viên để từ đó dạy học cho phù hợp, thỏa mãn đặc điểm, mong muốn của họ.

- Chủ động, sáng tạo về mặt nội dung, chương trình giảng dạy cho phù hợp với chuyên môn đào tạo, đặc điểm điều kiện cụ thể của học viên, kết hợp dạy kỹ năng kỹ xảo nghề

HOẠT ĐỘNG SÁNG TẠO CỦA GIÁO VIÊN VÀ HỌC SINH TRONG QUÁ TRÌNH DẠY VÀ HỌC ĐẠI HỌC Ở VIỆT NAM

LÝ HỒNG ÁNH

Trung tâm đào tạo và nghiên cứu khoa học Ngân hàng TP.HCM

rất quan tâm đến chủ thể sáng tạo quan trọng đó là:

Người thầy: đóng vai trò chủ đạo sáng tạo trong quá trình dạy học đại học, họ là những nhà khoa học và là người kỹ sư tâm hồn, họ dạy chữ - dạy nghề - dạy người cho sinh viên, người thầy giữ vị trí quan trọng, quyết định trong suốt quá trình giảng dạy đào tạo ở bậc đại học.

Người học sinh ở bậc đại học khác so với người học sinh ở bậc phổ thông, họ có trình độ tư duy lý luận cao, tự giác nắm giữ chân lý cũ và góp phần tìm chân lý mới, họ biết kết hợp học tập, nghiên cứu với hoạt động sản xuất kinh doanh và họ có thể độc lập, bảo vệ ý kiến quan điểm của chính mình. Trong nghiên cứu học tập, người học sinh này cùng tích cực sáng tạo và cũng góp phần to lớn trong sự nghiệp giáo dục và đào tạo nói chung.

Đảng và nhà nước cũng rất quan tâm đến hai chủ thể trên và đặc biệt

giáo dục nhằm định hướng cho quá trình giảng dạy đại học từ xưa đến nay:

Theo quan điểm của nhà giáo dục người Nga Ushinski: giáo dục là nghệ thuật cao hàng đầu, là nghệ thuật hướng vào sự sáng tạo cái gì chưa có... Ông đã nhấn mạnh tầm quan trọng của giáo dục và đặc biệt là những sáng tạo, phát minh những cái gì chưa có, giúp cho hướng sáng tạo của thầy trong quá trình giảng dạy, trò sáng tạo trong học tập và nghiên cứu.

Trong ý tưởng của Poia, việc giảng dạy là một nghệ thuật, mỗi giáo viên giỏi đều có phương pháp riêng của mình, người giáo viên giỏi này đều khác với người giáo viên giỏi khác. Ông đã nhấn mạnh sự sáng tạo trong giảng dạy của mỗi giáo viên, người giáo viên giỏi phải là người sáng tạo trong nội dung, phương pháp giảng dạy, kỹ thuật giảng dạy...

nh nghiệp và dạy phương pháp nghiên cứu, dùng bao giờ quên nội dung giáo dục tư tưởng đạo đức và lối sống lành mạnh cho học sinh.

- Vận dụng linh hoạt các phương pháp dạy học đại học, giáo viên là trung tâm và học sinh là trung tâm nhưng vai trò của thầy vẫn đứng vị trí chủ đạo: chỉ đạo về mặt nội dung, tổ chức học tập nghiên cứu, kiểm tra kiểm soát quá trình học tập của sinh viên.

- Sử dụng tài liệu, phương tiện giáo cụ phù hợp như giới thiệu tài liệu, sách giáo khoa, sử dụng bảng, đèn chiếu, nên sử dụng có chọn lọc tài liệu và giáo cụ trong khi giảng dạy.

- Chủ động nêu vấn đề, đặt câu hỏi, đưa học sinh vào những tình huống cụ thể để khơi dậy tính sáng tạo, chủ động tích cực của học sinh thông qua đó cũng giúp cho giáo viên kiểm tra kiểm soát chính xác những

kết quả mà học sinh, nhóm học sinh nắm bắt được.

- Chủ động tìm kiếm những ý đúng của học sinh để khen ngợi động viên giúp họ tự tin hơn khi phát biểu quan điểm của họ, nhưng cũng cần khen ngợi đúng mức và phù hợp với từng đối tượng học viên.

Hoạt động sáng tạo của người thầy như vậy trong quá trình dạy học đại học chắc chắn rằng hiệu quả đào tạo sẽ cao, người thầy luôn chủ động và lãnh đạo được việc giảng dạy và học tập của học sinh.

Chủ thể học sinh sáng tạo dưới sự hướng dẫn chủ đạo của giáo viên trong giảng dạy đại học.

- Chủ động, tích cực tiếp thu có chọn lọc những nội dung thông tin tri thức khoa học cơ bản của thầy, của bạn trên cơ sở đó tạo điều kiện sáng tạo trí thức mới cho chính mình sau khi ra trường.

- Tích cực phân tích, xử lý thông tin tình huống trong học tập nghiên cứu lý thuyết cũng như thực hành. Chủ động tìm kiếm phương pháp nghiên cứu cho chính mình từ các bài giảng của thầy, từ phong cách sống của thầy, của bạn. Chủ động sáng tạo, tìm kiếm những mâu thuẫn trong sự vật hiện tượng trong cuộc sống xã hội để nhận biết và ứng xử cho phù hợp.

- Luôn luôn rèn luyện bản lĩnh độc lập trong học tập và nghiên cứu và tôn trọng sở trường yêu thích của chính mình, biết học hỏi ở mọi nơi mọi lúc và mọi người, biết đúc rút cho mình ý chí tự học suốt đời.

- Học phải đi đôi với hành, lấy học soi sáng mở đường cho hành để việc hành có hiệu quả, hạn chế tối đa sai sót, rủi ro.

- Cùng thầy, bạn nghiên cứu, bảo vệ đề tài, công trình khoa học góp phần tăng hiệu quả, chất lượng của dạy học đại học.

Với những hoạt động sáng tạo cơ bản của thầy và trò nêu trên, theo chúng tôi chất lượng giảng dạy và học tập sẽ được nâng cao và việc học sẽ giúp ích rất nhiều cho hiện thực, tương lai nhằm cải biến thế giới và nhận biết thế giới mới cách chính xác và khoa học.

Trong hiện tại của VN hiện nay còn tồn tại một số vấn đề khiếm khuyết chưa đầy đủ về sáng tạo của thầy và trò trong giảng dạy đại học:

- Thấy đáng lẽ là người cố vấn, đạo diễn, chuẩn bị về mặt nội dung, tổ chức hướng cho học sinh chủ động sáng tạo thì thầy lại làm thầy những vấn đề đáng lẽ học sinh phải làm, thầy chủ yếu là giảng sách, kim hàm sự chủ động tích cực của học sinh trong học tập, từ đó hạn chế lớn tiềm năng sáng tạo của con người mà đáng lẽ ra thầy phải khơi dậy đánh thức tiềm năng đó.

- Trò sử dụng đầy đủ các giác quan nghe, nhìn và tay viết một cách thụ động không sáng tạo, trí não dần dần bị sơ cứng, khả năng ứng xử chậm chạp, con dao trí tuệ không được mài dũa thường xuyên nên khi ra đời chỉ với những kiến thức sách vở nghèo nàn khó có thể đảm đương trước sự thay đổi của môi trường xã hội.

- Thấy ít quan tâm đến tâm tư tình cảm đặc điểm của học sinh để có nội dung phương pháp giảng dạy phù hợp, thầy chủ yếu sử dụng một phương pháp lấy giáo viên làm trung tâm mà chưa kết hợp và sử dụng linh hoạt, đầy đủ các phương pháp giảng dạy đại học.

- Thấy và trò chưa cùng nhau gắn bó, hợp tác nghiên cứu khoa học như viết bài trên các phương tiện thông tin đại chúng, bảo vệ đề tài cấp trường cấp bộ, cấp quốc gia...để từ đó thầy và trò đều được nâng cao về trí thức của chính mình và trau dồi thêm

phương pháp học tập nghiên cứu.

Để giải quyết những tồn tại chưa đầy đủ trên theo chúng tôi cần phải có một số giải pháp cơ bản:

- Đảng và nhà nước cần quan tâm hơn nữa cho sự nghiệp giáo dục và đào tạo và phải coi đây là quốc sách hàng đầu trong thời kỳ công nghiệp hóa hiện đại hóa: tăng tỉ lệ ngân sách cho giáo dục, xem xét lại lý luận và thực tiễn dạy học truyền thống để có đổi mới trong lý luận dạy học, khẩn trương đào tạo, đào tạo lại đội ngũ giáo viên về chuyên môn về kỹ năng sư phạm và khẩn trương cho ra đời luật giáo dục và đào tạo vì đây là cơ sở pháp lý trong thực tiễn giáo dục đào tạo ở nước ta.

- Mạnh dạn áp dụng phương pháp dạy học mới lấy học sinh làm trung tâm dưới sự chỉ đạo, dẫn dắt, định hướng của giáo viên ở bất cứ nơi nào khi có đủ các điều kiện cần thiết.

- Chủ động vận dụng kết hợp các nguyên tắc, quy luật trong dạy học đại học, chủ động khai thác tiềm năng vốn có trong mỗi con người giúp họ sáng tạo trong giảng dạy và học tập.

- Cần quan tâm hơn nữa về giáo dục tư tưởng đạo đức, lối sống học đường cho học sinh sinh viên để sau này ra trường trở thành người tài, đức đóng góp cho công việc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta.

Thật vậy, hoạt động sáng tạo của thầy và trò trong môi trường dạy và học ở đại học là vấn đề cực kỳ quan trọng, nó đóng góp cho giáo dục và đào tạo trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, đòi hỏi toàn đảng toàn dân và toàn thể chúng ta phải luôn luôn khơi dậy tiềm năng sáng tạo vốn có trong mỗi con người để phục vụ đất nước, phục vụ nhân dân.

